

Po dyskusji nad poszczególnymi sprawami Komisja Polityki Ochrony Przyrody PROP:

— oceniła pozytywnie ustawę o ochronie przyrody uchwaloną przez Sejm w dniu 16 października 1991 r., wyrażając jednocześnie wdzięczność i uznanie posłowi drowi inż. Janowi Wróblowi i Członkom Sejmowej Podkomisji za przygotowanie projektu tego aktu i doprowadzenie do jego uchwalenia przez Sejm.

— uznała za celowe, aby projekt ustawy Prawo wodne przesłany został do wszystkich członków PROP i zainteresowanych osób z prośbą o zgłoszenie uwag,

— ustaliła, że zaproponowane przez prof. dra R. Olaczka tematy dotyczące prac nad aktami wykonawczymi do ustawy o ochronie przyrody zostaną przekazane Ministrowi Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Naczelnemu Konserwatorowi Przyrody — w celu niezwłocznego podjęcia prac nad tymi dokumentami,

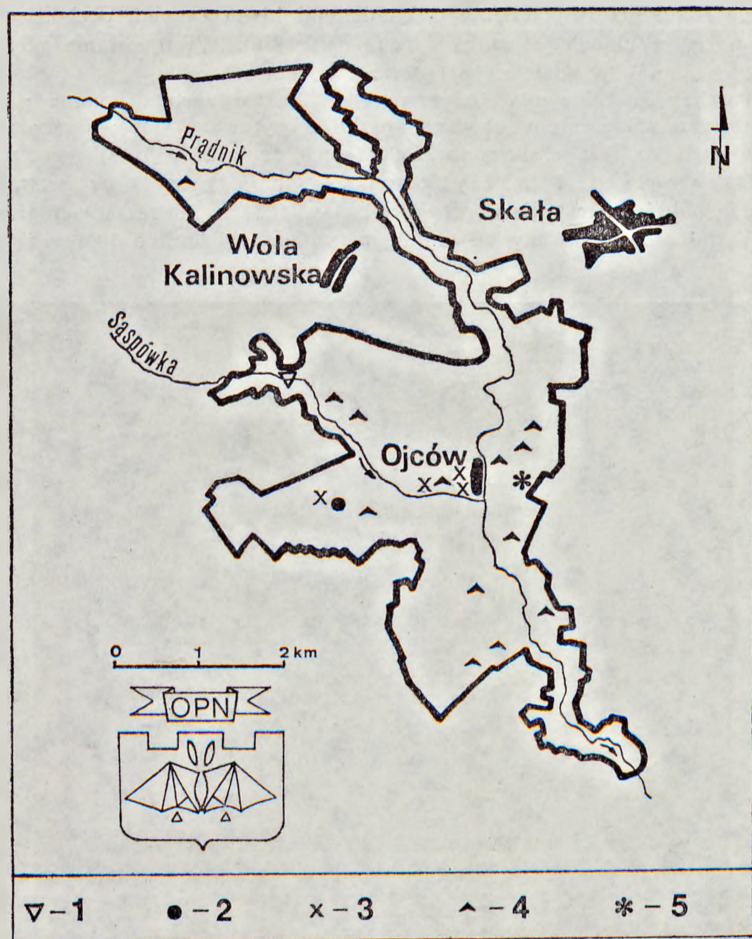
— wyraziła stanowisko, aby Minister Ochrony Środowiska ZNIŁ spowodował opracowanie ekspertyzy nt. „Wykorzystanie restrukturyzacji rolnictwa i środków na ten cel przeznaczonych dla powiększenia obszarów chronionych w Polsce”.

Witold Kucharski

Z PARKÓW NARODOWYCH

Występowanie prawnie chronionych gatunków grzybów w Ojcowskim Parku Narodowym w 1991 roku

Wiele gatunków grzybów wielkoowocnikowych jest obecnie zagrożonych wyginięciem. Przyczyny tego nasilającego się zjawiska są różnorokie: gatunki jadalne zbiera się w celach konsumpcyjnych, a wiele innych jest bezmyślnie niszczone przy okazji grzybobrań. Wzrastająca chemizacja środowiska — opady pyłów przemysłowych, kwaśne deszcze, stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin — prowadzi do zmian w chemizmie podłoża, co w konsekwencji oznacza zanik wielu gatunków charakteryzujących się wąskimi wymaganiami siedliskowymi. Wyrazem świadomości tych zagrożeń było objęcie w 1983 r. ochroną prawną około 20 gatunków grzybów wielkoowocnikowych. Nieprecyzyjne podanie liczby taksonów wynika z różnego traktowania pozycji systematycznej gatunków z rodziny smardzowatych *Morchellaceae* i sromotnikowatych *Phallaceae* (w stosownym rozporządzeniu wymienia się rodziny, a nie konkretne gatunki).

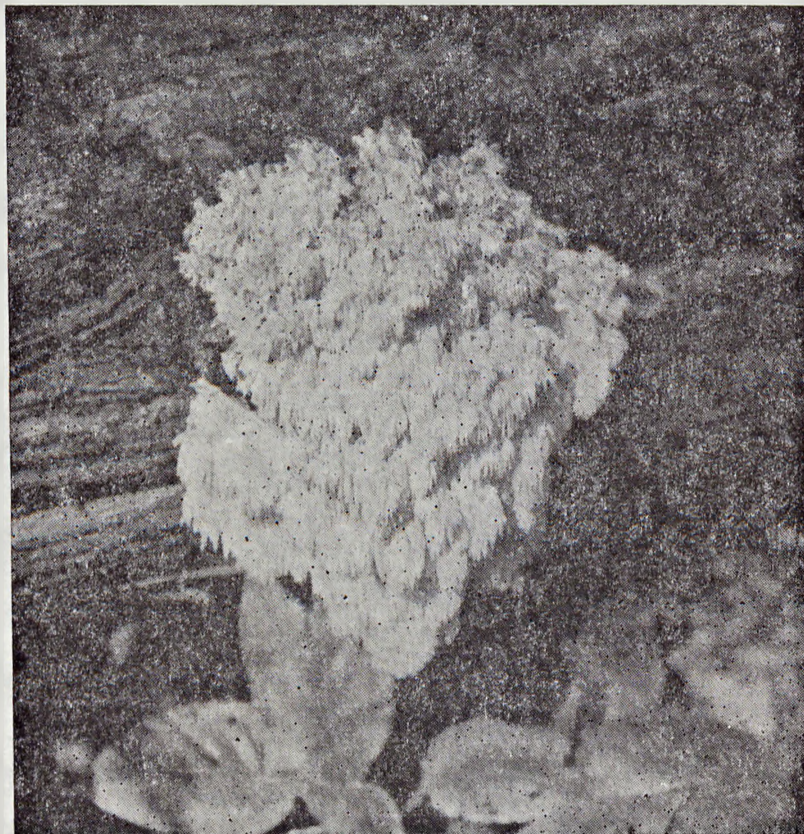

Ryc. 1. Stanowiska grzybów prawnie chronionych w Ojcowskim PN w 1991 r.: 1 — purchawica olbrzymia, 2 — soplówka gałęzista, 3 — soplówka jodłowa, 4 — sromotnik bezwstydnny, 5 — szmaciak gałęzisty. — The localities of the legally protected fungi which grow in the Ojców National Park: 1 — *Langermannia gigantea*, 2 — *Hericium clathroides*, 3 — *Hericium coralloides*, 4 — *Phallus impudicus*, 5 — *Sparassis crispa*

Na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego stwierdzono dotąd występowanie 11 gatunków grzybów chronionych (Wojewoda 1974). W odniesieniu do trzech z nich, a mianowicie: smardza jadalnego *Morchella esculenta*, smardza stożkowatego *M. conica* i żagwicy listkowatej

Grilola frondosa, dysponujemy tylko danymi historycznymi, pochodzącymi jeszcze z ubiegłego wieku (Berdau 1876). Występowanie pięciu dalszych gatunków udało się potwierdzić w 1991 r.

Purchawica olbrzymia *Langermannia gigantea* została po raz pierwszy wykazana z terenu obecnego parku w cytowanej już wyżej pracy Berdaua w 1876 r. Po prawie 90 latach znaleźli ją tutaj ponownie J. Dziewolski i S. Myczkowski (pojedynczy okaz zerwany i porzucony na skraju lasu przy drodze) w 1964 r. Po raz trzeci grzyb ten został zaobserwowany na terenie parku w październiku 1991 r. Dwie

Ryc. 2. Owocnik soplówki jodłowej, rosnący na próchniejącym pniu jodły w Ojcowskim PN. — The fruit body of the fungus *Hericium coralloides* growing on the rotting stem of a fir tree in the Ojców National Park. Fot. J. Partyka

dojrzałe purchawice znaleziono w Dolinie Sąspowskiej, obok osady „Warzechówka”. Rosły one wśród pokrzyw na skraju grądu, w miejscu ocienionym przez dach budynku gospodarczego. Obwód większego okazu wynosił 67 cm, a jego wysokość 18 cm.

W ścisłych rezerwach leśnych parku występują dwa blisko z sobą spokrewnione gatunki chronionych grzybów: soplówka gałęzista *Hericium clathroides* i soplówka jodłowa *H. coralloides*. Oba odznaczają się dużymi owocnikami (do 40 cm), a ich hymenofor, o kształcie zwisających sopli i kolców, ma kolor początkowo białawy, później żółknie. W październiku 1991 r. znaleziono na powalonej kłodzie buka w wąwozie Jamki 1 okaz soplówki gałęzistej; w tym samym czasie obserwowano na różnych stanowiskach w parku kilka okazów soplówki jodłowej: na skraju grądu przy willi „Uroczka” i „Stanisławówka” w Ojcowie, w Dolinie Sąspowskiej i w wąwozie Jamki. We wszystkich przypadkach owocniki rosły na powalonych, próchniejących jodłach.

Kolejny gatunek prawnie chroniony — sromotnik bezwstydnny *Phallus impudicus* — jest grzybem dość licznie występującym w Ojcowskim PN. Często łatwiej jest wyczuć jego obecność — ze względu na nieprzyjemny zapach, jaki wydzielają dojrzałe osobniki — niż zobaczyć ukrytego wśród roślin runa i zeschniętych liści. W 1991 r. obserwowano kilkanaście okazów sromotników na terenie całego parku — ostatni został znaleziony 11 listopada na górze Okopy.

Następnym z listy grzybów chronionych odnalezionych w parku w 1991 r. jest szmaciak gałęzisty *Sparassis crispa*. Jeden osobnik tego gatunku od kilku lat pojawia się w borze mieszanym przy Bukówkach.

Nie udało się potwierdzić występowania jeszcze trzech gatunków grzybów chronionych, stwierdzonych tu przez W. Wojewodę, a mianowicie: smardzówki czeskiej *Ptychoverpa bohemica*, naparstniczki stożkowatej *Verpa conica* i szyszkowca łuskowatego *Strobilomyces strobilaceus*. Nie musi to oznaczać ich ustąpienia z terenu parku, nie prowadzono bowiem regularnych badań, a odnotowane wyżej obserwacje były zdobywane przy okazji innych prac.

Objęcie 20 gatunków grzybów ochroną prawną ma przede wszystkim uzmysłowić społeczeństwu niebezpieczeństwo zagrażające „trzęciem królestwu”. Jest to liczba bardzo zaniziona, gdyż np. „Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych...”, opublikowana w 1986 r. przez Wojewodę i Ławrynowicz, zawiera 800 gatunków (czyli około 20% ich składu) zagrożonych w różnym stopniu, z których 119 uznano za wymierające. W ślad za rozporządzeniem powinna iść popularyzacja wiedzy o grzybach w ogóle i ochrona środowisk, w których one występują.

Bogdan Wiśniowski

Berdau F. 1876. *Grzyby jadalne i jadowite krajowe*. Encyklopedia rolnictwa, Gebethner i Wolf, Warszawa.

Rozporządzenie MLiPD z dnia 30 IV 1983 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin. Dz. U. 27, 134.

Wojewoda W. 1974. *Macromycetes Ojcowskiego Parku Narodowego. I. Flora*. Acta Mycol. 10, 2: 181—265.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. 1986. *Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce* (red. K. Zarzycki, W. Wojewoda), s. 45—82.

Z NASZYCH REZERWATÓW

Stan zachowania doliny sufozyjnej w pobliżu Napiwody koło Nidzicy w województwie olsztyńskim

Na północny zachód od Nidzicy, w pobliżu miejscowości Wietrzycho, bierze początek strumień Napiwoda. Przepływa on przez wieś Napiwoda, aby po ok. 3—4 km na północny wschód od wsi, zaniknąć w piaskach sandrowych między osadami leśnymi Rakarnia i Moczysko.

Między Rakarnią a źródłiskami strugi Koniuszanka istnieją leje su-

---

Ryc. 1. Dolina sufozyjna położona 2—4 km na północ od wsi Napiwoda. a — miejsca wsiąkania strugi Napiwoda: 1 — wg mapy przeglądowej Nadleśnictwa Nidzica z 1973 r., 2 i 3 — w 1978 r. (wg B. Szczepkowskiego), 4 — 15 XI 1991 r., 5 — 22 IV 1991 r.; b — źródła wysiękowe Koniuszanki, c — szosa Jedwabno—Nidzica, d — trasa kolektora grawitacyjnego, e — granice rezerwatu „Koniuszanka I”, f — proponowana nowa granica rezerwatu, g — granice obszaru zalanego wodą w 1982 r., h — strugi Napiwoda i Koniuszanka, i — koryto Koniuszanki, w którym w latach 1973—1980 i w 1991 r. obserwowano wsiąkanie wody, j — zabudowania. — Suffusional valley situated 2—4 km northwards of the village of Napiwoda. a — the places in which the Napiwoda stream soaks into the ground: 1 — according to the map of the Nidzica Forest Inspectorate drawn in 1973, 2 and 3 — in 1978 (according to Szczepkowski), 4 — November 15, 1991, 5 — April 22, 1991, b — exudation springs of the Koniuszanka stream, c — the highway from Jedwabno to Nidzica, d — the way of the gravitation collector, e — boundaries of the „Koniuszanka I” nature reserve, f — the proposed new boundary of the nature reserve, g — boundaries of the area inundated in 1982, h — the streams of Napiwoda and Koniuszanka, i — the bed of the Koniuszanka stream, in which water was observed to soak into the ground in the years 1973—1980 and in 1991, j — buildings